

15 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Poparcie dla członkostwa Polski w UE	1
Ogólne oceny skutków członkostwa	3
Plusy i minusy członkostwa w UE.....	5
Oceny społeczno-gospodarczych skutków akcesji	10
Oceny cywilizacyjno-kulturowych skutków akcesji	12
Poczucie własnej wartości Polaków po przystąpieniu do UE.....	16
Oceny skutków akcesji dla sytuacji Polski w Europie i na świecie.....	16
Ocena skutków członkostwa a postrzeganie zmian w różnych sferach życia	18
Jak rozwijałaby się Polska, gdyby nie przystąpiła do UE?	19
Stosunek do rozwoju integracji europejskiej	20
Tożsamość narodowa i europejska	22

Towarzyszące początkom transformacji ustrojowej w Polsce hasło „powrotu do Europy” bardzo szybko skonkretyzowało się w postulat integracji ze strukturami europejskimi (najpierw EWG, potem UE). Już w lutym 1994 roku wszedł w życie (podpisany w grudniu 1991) układ europejski, ustanawiający stowarzyszenie Polski ze Wspólnotami Europejskimi. Dziesięć lat później – 1 maja 2004 roku, po sześciu latach od rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych – Polska stała się członkiem Unii Europejskiej.

Po niemal 15 latach od akcesji zapytaliśmy naszych respondentów o ocenę członkostwa w Unii Europejskiej i jego skutków¹.

POPARCIE DLA CZŁONKOSTWA POLSKI W UE

Idea integracji Polski ze strukturami europejskimi spotykała się już na początku lat 90. z bardzo przychylną reakcją społeczeństwa, uzyskując w sondażach wysokie, sięgające nawet 80% poparcie społeczne. Podjęcie negocjacji akcesyjnych i urealnienie perspektywy członkostwa Polski oraz wzrost obaw dotyczących skutków akcesji przyczyniły się do zmniejszenia się liczby jej zwolenników. Najniższy poziom poparcia dla członkostwa (53%) CBOS notował w lipcu 2001 roku. Po wejściu naszego kraju do UE Polacy szybko odczuli ulgę, że nie sprawdziły się czarne scenariusze związane z integracją, nie nastąpił spodziewany przez niektórych „szok poakcesyjny”. Zmniejszenie się niepewności i redukcja obaw związanych z członkostwem w Unii, a wkrótce także coraz bardziej widoczne pozytywne efekty obecności w UE sprawiły, że już w pierwszych miesiącach po akcesji społeczne poparcie dla członkostwa zaczęło rosnąć, szybko przekraczając 70%. W ciągu ostatnich 15 lat, mimo pewnych wahań poziomu poparcia dla przynależności Polski do UE, pozostawało ono wysokie lub bardzo wysokie. Od 2014 roku poparcie dla członkostwa nie spadło w badaniach CBOS poniżej 80%. W marcu tego roku akceptacja obecności naszego kraju w UE osiągnęła rekordowy poziom 91%. Przeciw członkostwu jest obecnie tylko co dwudziesty ankietowany (5%).

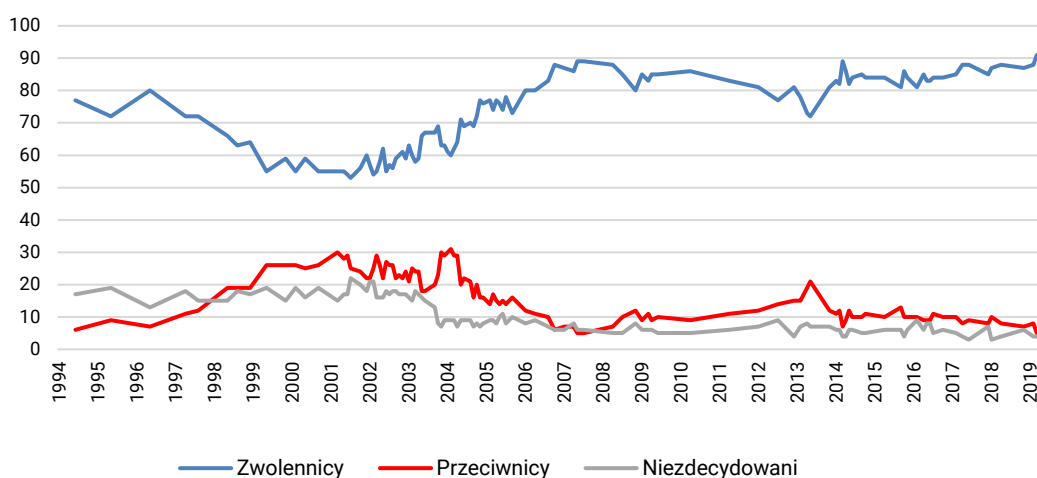
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (346) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 marca 2019 roku na liczącej 982 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

TABELA 1

Stosunek do członkostwa Polski w UE	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	2015			2016						2017				2018			2019	
	IX	X	XI	II	IV	V	VI	VII	X	II	IV	VI	XII	I	IV	XI	II	III
	w procentach																	
Zwolennicy	81	86	84	81	85	83	83	84	84	85	88	88	85	87	88	87	88	91
Przeciwnicy	13	10	10	10	9	9	9	11	10	10	8	9	8	10	8	7	8	5
Niezdecydowani	6	4	6	9	6	8	8	5	6	5	4	3	7	3	4	6	4	4

CBOS

RYS. 1. Stosunek do członkostwa Polski w UE

Pozytywny stosunek do członkostwa Polski w UE zdecydowanie dominuje we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych: w każdej z nich odsetek zwolenników obecności we Wspólnocie przekracza 80%.

Aprobata członkostwa wyrażają potencjalni wyborcy ugrupowań cieszących się obecnie największym poparciem społecznym.

TABELA 2

Potencjalne elektoraty	Stosunek do członkostwa Polski w UE		
	zwolennicy	przeciwnicy	niezdecydowani
	w procentach		
PO	98	0	2
Kukiz'15	92	5	3
PiS	90	6	4

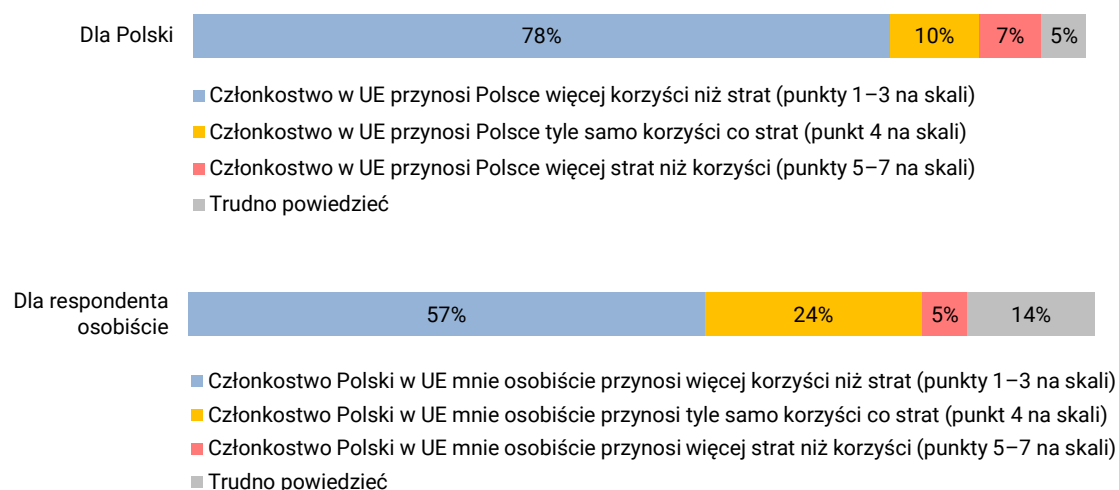
OGÓLNE OCENY SKUTKÓW CZŁONKOSTWA

Po 15 latach członkostwa społeczne oceny bilansu integracji dla Polski są zdecydowanie pozytywne. Ogółem ponad trzy czwarte ankietowanych (78%) uważa, że obecność Polski w UE przynosi naszemu krajowi więcej zysków niż strat. Co dziesiąty jest zdania, że pozytywne i negatywne efekty członkostwa się równoważą, a tylko 7% sądzi, że przeważają straty.

Mniej jednoznacznie postrzegane są skutki członkostwa w wymiarze osobistym. Niemniej jednak także w tym przypadku dominują oceny pozytywne (57%). Blisko co czwarty badany (24%) skłania się do opinii, że on osobiście tyle samo zyskuje, co traci na obecności w UE. Tylko stosunkowo nieliczni (5%) uważają, że członkostwo w Unii przynosi im raczej straty niż korzyści.

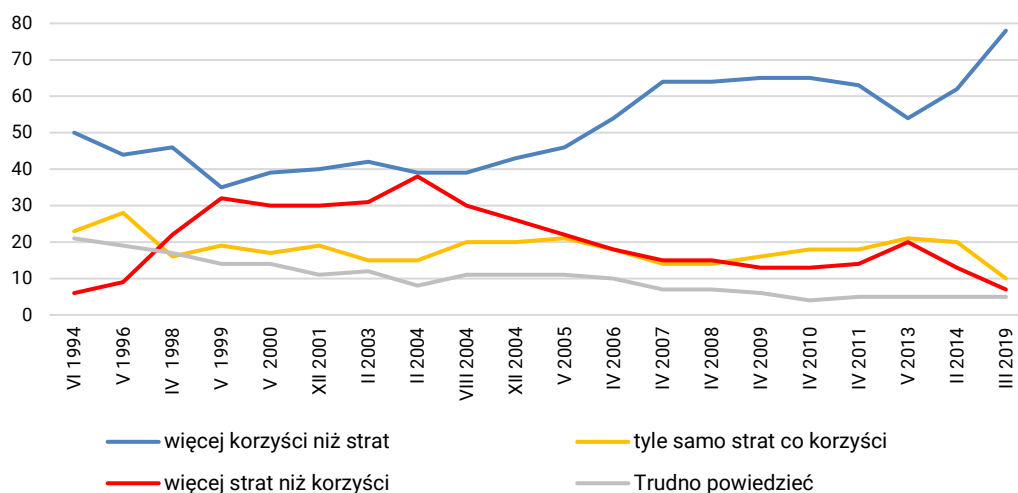
CBOS

RYS. 2. Ocena skutków członkostwa
Odpowiedzi na siedmiostopniowej skali

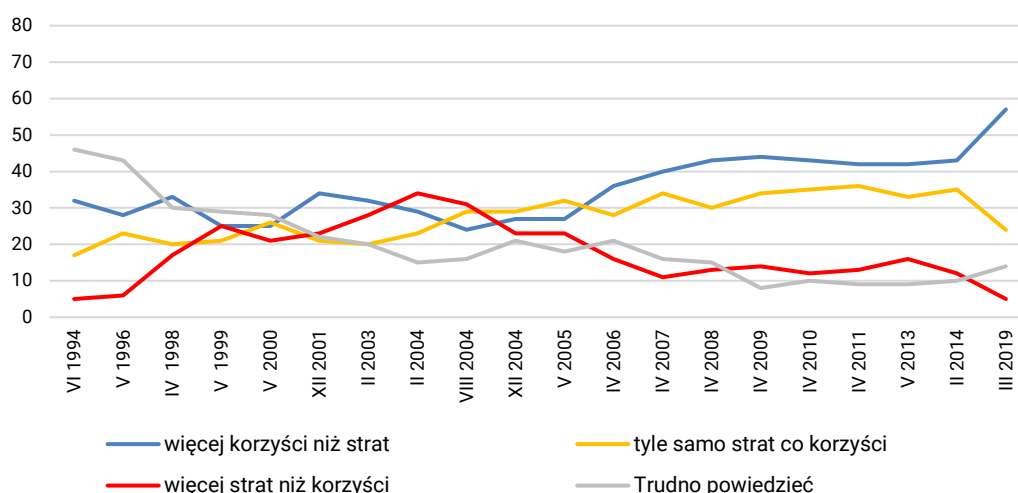

Podobne pytanie: o postrzeganie skutków integracji, zadawaliśmy respondentom wielokrotnie, początkowo prosząc o ocenę spodziewanych rezultatów przystąpienia do UE. Wyniki tych badań pokazują, że postrzegane skutki integracji okazały się lepsze niż przedakcesyjne przewidywania. Już w pierwszych latach, a nawet miesiącach członkostwa przybywało osób przekonanych o pozytywnych skutkach integracji. W ciągu trzech pierwszych lat obecności naszego kraju w Unii odsetek pozytywnie oceniających bilans integracji dla Polski zwiększył się z 39% do 64%, dla siebie osobiście zaś – z 24% do 40%. Potem postrzeganie efektów członkostwa ustabilizowało się (oceny skutków integracji przejściowo pogorszyły w 2013 roku, kiedy w Polsce nastąpiło spowolnienie gospodarcze związane z kryzysem w strefie euro). Obecne oceny skutków członkostwa są zatem rekordowo dobre. Udział osób zadowolonych z bilansu integracji dla Polski wzrósł w ciągu ostatnich pięciu lat o 16 punktów procentowych (z 62% do 78%). Odsetek przekonanych, że osobiście korzystają na obecności w Unii, zwiększył się w tym czasie o 14 punktów (z 43% do 57%).

RYS. 3. Ocena skutków członkostwa/integracji dla Polski*

Ocena skutków członkostwa/integracji dla respondenta osobiście*

* Do lutego 2004 roku pytaliśmy o przewidywania dotyczące skutków integracji

Przekonanie o pozytywnych rezultatach członkostwa w UE dla Polski dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych oraz wyróżnionych ze względu na orientację polityczną i światopoglądową. Częściej pozytywnie niż negatywnie oceniany jest w analizowanych grupach także bilans członkostwa w wymiarze indywidualnym. Generalnie stopień zadowolenia z efektów członkostwa stosunkowo najbardziej różnicują poglądy polityczne. Skutki obecności w Unii – zarówno w wymiarze ogólnopolskim, jak i osobistym – lepiej oceniają badani deklarujący lewicowe niż prawicowe poglądy polityczne. Dodatkowo stosunkowo najbardziej krytyczne w ocenach są osoby najbardziej religijne: kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych. Spośród podstawowych cech społeczno-demograficznych pewną rolę odgrywa wiek i status społeczno-ekonomiczny.

Negatywnym ocenom efektów przynależności do UE sprzyja młody wiek, a – w wymiarze indywidualnym – także niezadowolenie z materialnych warunków życia. Najlepiej efekty członkostwa dla kraju i dla siebie osobiście oceniają respondenci dobrze sytuowani, a także – szczególnie w przypadku ocen własnej sytuacji – najlepiej wykształceni.

Przeświadczenie o dodatnim dla Polski bilansie członkostwa w UE przeważa w elektoratach wszystkich ugrupowań politycznych cieszących się obecnie największym poparciem społecznym. Korzyści z przynależności do Unii – zarówno dla kraju, jak i dla siebie osobiście – częściej zauważają zwolennicy PO niż sympatycy PiS i Kukiz'15.

TABELA 3

Potencjalne elektoraty	Wejście Polski do UE przynosi Polsce więcej korzyści niż strat	Opinia niejednoznaczna	Wejście Polski do UE przynosi Polsce więcej strat niż korzyści	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	95	2	1	2
Kukiz'15	76	13	11	0
PiS	73	14	7	6

TABELA 4

Potencjalne elektoraty	Wejście Polski do UE mniej osobiście przynosi więcej korzyści niż strat	Opinia niejednoznaczna	Wejście Polski do UE mniej osobiście przynosi więcej strat niż korzyści	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	85	10	0	5
Kukiz'15	53	33	2	12
PiS	50	30	6	14

Opinie o skutkach przystąpienia Polski do Unii Europejskiej wiążą się ze stosunkiem do członkostwa w tej organizacji. Zwolennicy przynależności naszego kraju do UE oceniają je zdecydowanie lepiej niż przeciwnicy, przy czym po raz kolejny już w naszych badaniach potwierdza się prawidłowość, zgodnie z którą poparcie dla integracji z Unią silniej wiąże się z pozytywną oceną jej dotychczasowych efektów w wymiarze ogólnokrajowym niż w osobistym. Oznacza to, że Polacy, popierając członkostwo w UE, nadal w większym stopniu kierują się przekonaniem, że jest ono korzystne dla kraju, niż poczuciem, że sami zyskują na integracji.

PLUSY I MINUSY CZŁONKOSTWA W UE

Po upływie pięciu lat ponownie zapytaliśmy naszych respondentów o dostrzegane przez nich plusy i minusy członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Opisując bilans integracji, badani nie korzystali z gotowej kafeterii odpowiedzi, ale mieli możliwość ich samodzielnego formułowania.

Postrzeżenie korzyści z obecności w UE zmieniło się w stosunkowo niewielkim stopniu, bardziej zauważalne zmiany zaszły po pięciu latach w społecznym odbiorze negatywnych aspektów

członkostwa. Ogólnie można powiedzieć, że bardziej widoczny stał się obecnie polityczny wymiar integracji, zarówno jego pozytywne, jak i negatywne strony.

Postrzegane plusy członkostwa Polski w UE dotyczą z jednej strony przede wszystkim pozyskiwania i wykorzystywania funduszy unijnych, z drugiej zaś – korzyści wynikających z otwarcia granic i swobód związanych z funkcjonowaniem wspólnego rynku.

Badani wskazujący na finansowe korzyści z integracji najczęściej mówią ogólnie o napływie pieniędzy z funduszy unijnych, dotacjach i finansowanych lub współfinansowanych przez Unię projektach. Skutki wykorzystania pieniędzy unijnych zauważalne są przede wszystkim w inwestycjach w infrastrukturę drogową i kolejową oraz ogólnie w rozwoju kraju, poprawie infrastruktury miast i wsi. Ponadto badani wskazują na dotacje dla firm i wspieranie przedsiębiorczości oraz związane z wykorzystaniem pieniędzy unijnych korzyści dla szkolnictwa oraz środowiska naturalnego (m.in. fundusze na walkę ze smogiem).

Do najczęściej wymienianych plusów członkostwa w UE należą otwarte granice i swoboda przemieszczania się w Unii. Szczególnie istotny w odbiorze społecznym skutek otwartych granic i wspólnego rynku wiąże się ze swobodą przepływu pracowników i możliwością podejmowania pracy w innych krajach UE. Badani zwracają ponadto uwagę na swobodę podróżowania po UE, a niekiedy także na możliwość kształcenia się oraz możliwość osiedlenia się w innych państwach unijnych.

Spora część ankietowanych zauważa gospodarcze korzyści związane z członkostwem Polski w Unii Europejskiej: rozwój gospodarczy, swobodę przepływu kapitału: już nie tylko inwestycje zachodnie w Polsce, ale także inwestycje polskich firm za granicą. Badani doceniają także związane z brakiem barier celnych rozwój handlu. Szczególnie często wskazywanym działem gospodarki, który zyskuje na członkostwie, jest rolnictwo. Postrzegane korzyści dla rolnictwa dotyczą w głównej mierze płatności bezpośrednich oraz innych form dofinansowania dla rolników i producentów rolnych. Ankietowani niekiedy wspominają także o poprawie warunków życia w Polsce i likwidacji biedy.

Część osób dostrzega, że członkostwo w UE sprzyja poprawie bezpieczeństwa Polski i ogólnie utrzymaniu pokoju na naszym kontynencie, a także służy umocnieniu znaczenia i pozycji Polski w Europie.

Częściej niż pięć lat temu respondenci dostrzegają dziś polityczny wymiar integracji europejskiej, a zatem postrzegają UE jako wspólnotę polityczną. Badani mówią ogólnie o wsparciu ze strony państw unijnych, o wspólnej polityce i współpracy w różnych dziedzinach, a bardziej szczegółowo – o ujednoczeniu prawa oraz kontroli przez instytucje unijne jego przestrzegania. Pojawiają się także wypowiedzi akcentujące poczucie więzi z Europą, wspólną europejską tożsamość, przynależność do jednej europejskiej rodziny.

Niekiedy ankietowani wyrażają ogólne zadowolenie z otwarcia na świat i rozwoju kontaktów sprzyjających wzajemnemu poznaniu.

Jakie są plusy członkostwa Polski w UE?	II 2014	III 2019
NAJCZĘSTSZE ODPOWIEDZI		
FUNDUSZE UNIJNE		
Korzyści finansowe, napływ pieniędzy z funduszy unijnych, dotacje i projekty unijne – ogólnie	30%	34%
Inwestycje w infrastrukturę drogową i kolejową	11%	9%
Rozwój kraju, rozwój miast i wsi, poprawa infrastruktury – ogólnie	8%	9%
Dotacje dla firm, dofinansowanie gospodarki	2%	2%
Wspieranie przedsiębiorczości, fundusze na rozpoczęcie działalności gospodarczej	2%	1%
Korzyści dla oświaty, szkolnictwa: budowa/remonty szkół, przedszkoli; programy unijne w szkołach	3%	1%
Korzyści dla środowiska naturalnego, walka ze smogiem przy wsparciu UE, dopłaty do ogrzewania	1%	1%
Zbliżamy się do UE, wyrównywanie poziomu w Polsce i innych krajach UE	1%	1%
Wsparcie rynku pracy, promocja zatrudnienia: dofinansowywanie staży dla bezrobotnych	2%	0%
Korzyści dla nauki, finansowanie nauki, współpraca naukowa	1%	0%
Inwestycje sportowe: orliki, stadiony	1%	0%
Korzyści dla kultury: modernizacja zabytków	1%	0%
Skok cywilizacyjny, odbudowa kraju – ogólnie	1%	0%
OTWARTE GRANICE: KORZYŚCI DLA OBYWATELI		
Otwarcie granic, swoboda przemieszczania się, strefa Schengen, brak wiz	31%	27%
Swoboda podejmowania pracy w UE, otwarty rynek pracy, przepływ pracowników	17%	10%
Swoboda podróżowania, rozwój turystyki	3%	5%
Możliwość kształcenia, studiowania za granicą	2%	1%
Korzyści dla młodych, szanse dla młodych	2%	1%
Możliwość emigracji, osiedlenia się za granicą	0%	1%
Łatwiejszy dostęp do opieki medycznej za granicą	1%	0%
GOSPODARKA I WARUNKI ŻYCIA		
Korzyści dla gospodarki – rozwój gospodarczy, swobodny przepływ kapitału, polskie inwestycje za granicą	10%	11%
Rozwój handlu – brak barier celnych, rynki zbytu	6%	6%
Poprawa materialnych warunków życia, likwidacja biedy	1%	2%
ROLNICTWO		
Korzyści dla rolnictwa – dopłaty do rolnictwa, poprawa sytuacji	13%	11%
BEZPIECZEŃSTWO POLSKI I JEJ POZYCJA NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ		
Bezpieczeństwo kraju, całej Europy, pokój, współpraca w dziedzinie obronności, obrona przed Rosją	5%	3%
Lepsza pozycja Polski w Europie: wpływ na decyzje UE, wzrost znaczenia Polski	1%	3%
WSPÓLNOTA POLITYCZNA		
Wsparcie państw unijnych, nie jesteśmy sami, pomoc w razie problemów – ogólnie	0%	2%
Wspólna polityka i współpraca w różnych dziedzinach, wspólne działanie	1%	2%
Ujednolicenie prawa, prymat prawa europejskiego nad polskim, lepsze prawo, praworządność	1%	2%
Kontrola i nadzór UE, Unia nas pilnuje, egzekwowanie praworządności	1%	2%
Wspólna tożsamość: jesteśmy Europejczykami, poczucie wspólnoty i więzi	0%	2%
Wspólnota polityczna, integracja polityczna – ogólnie	0%	1%
OTWARCIE NA ŚWIAT		
Otwarcie na świat, integracja ze światem, kontakty, wzajemne poznanie	3%	2%
INNE KONKRETNE PLUSY		
Wolność, prawa i swobody obywatelskie	1%	1%
Demokracja, wartości demokratyczne	1%	0%
OGÓLNIE: same plusy, jest lepiej	1%	2%
BRAK PLUSÓW, BRAK KORZYŚCI	6%	2%
NIE WIEM, NIE INTERESUJĘ SIĘ	13%	11%

O ile tylko niewiele osób nie widzi korzyści z obecności Polski w Unii Europejskiej lub też nie potrafi ich samodzielnie wskazać, o tyle określenie negatywnych stron związanych z przynależnością do Wspólnoty jest zdecydowanie trudniejsze. Ogółem ponad połowa badanych albo nie dostrzega minusów członkostwa, albo nie potrafi ich podać.

Postrzegane mankamenty związane z przynależnością do UE koncentrują się obecnie wokół kwestii nadmiernego ograniczenia suwerenności Polski. Badani mówią zatem o ingerencji Unii w wewnętrzne polskie sprawy i politycznej presji ze strony Wspólnoty, aby podporządkować się decyzjom organów unijnych. Ograniczenie suwerenności wiąże się z prymatem prawa unijnego nad prawem polskim i koniecznością wdrożenia wszystkich, nawet tych postrzeganych jako niepotrzebne, unijnych przepisów i regulacji. Dodatkowo badani podnoszą kwestię postrzeganego braku równości państw członkowskich, dominacji Niemiec i Francji w Unii Europejskiej i słabej pozycji Polski, która ma niewielki wpływ na decyzje zapadające we Wspólnocie.

Rzadziej niż pięć lat temu badani wskazują na negatywne skutki członkostwa dla polskiej gospodarki, w tym rolnictwa oraz dla poziomu życia w naszym kraju. Niezadowolenie budzą zatem niekiedy zbyt duża obecność kapitału zagranicznego, transfer zysków zagranicznych firm za granicę, nadmierny import, także perspektywa wprowadzenia euro. Wymieniane problemy rolnictwa to z kolei niższe płatności bezpośrednie dla polskich rolników, wysokie koszty produkcji rolnej, limity produkcyjne. Nieliczne wypowiedzi badanych odnoszą się ponadto do wysokich kosztów utrzymania i różnic dotyczących poziomu życia między Polską i innymi krajami Unii.

Wśród negatywnych stron przynależności do Unii Europejskiej wymieniane są także niekiedy zagrożenia dla polskiej kultury i obyczajów, dla polskiej tożsamości narodowej. Niepokój w ankietowanych budzą też m.in. napływ uchodźców i imigrantów oraz postrzegane narzucanie lewicowej ideologii, perspektywy gender.

Sporadycznie podnoszona jest kwestia finansowych skutków członkostwa – jego dużych kosztów, nierównego, niesprawiedliwego podziału pieniędzy z UE.

Pojawiają się także niekiedy wypowiedzi krytyczne wobec polskich przedstawicieli w instytucjach unijnych: wobec Donalda Tuska i polskich europarlamentarzystów.

Jakie są minusy członkostwa Polski w UE?	II 2014	III 2019
NAJCZĘSTSZE ODPOWIEDZI		
PRAWO I SUWERENNOŚĆ		
Nadmiernie ograniczona suwerenność, ingerencja w sprawy Polski, rządy Brukseli, presja unijna	8%	23%
Konieczność dostosowania prawa polskiego do prawa unijnego, prawo unijne jest ponad prawem polskim	6%	6%
Brak równości Polski z innymi krajami unijnymi, dominacja Niemiec i Francji, słaba pozycja Polski w UE	2%	5%
Zastrzeżenia do przepisów prawa unijnego, biurokracja: nadmierne regulacje prawne, drobiazgowość przepisów	12%	4%
Nagonka na Polskę, złe traktowanie Polski – ogólnie	0%	1%
Reforma wymiaru sprawiedliwości – spór Polski z UE	0%	1%
Zaostrzenie przepisów dotyczących ochrony środowiska, zbyt duże wymogi w tym zakresie	1%	0%
GOSPODARKA I WARUNKI ŻYCIA		
Niekorzystne skutki gospodarcze: za dużo kapitału zagranicznego, wypływanie pieniędzy z kraju, nadmierny import	5%	2%
Perspektywa wprowadzenia euro, konieczność wprowadzenia euro	3%	2%
Złe warunki życia, wysokie koszty utrzymania: wzrost cen, niskie dochody	5%	1%
Różnice w poziomie życia w Polsce i w UE, polskie zarobki, ceny unijne	2%	1%
Emigracja zarobkowa Polaków i jej złe skutki	1%	1%
Bezrobocie	4%	0%
Za mało wolnego rynku, za dużo regulacji	2%	0%
ROLNICTWO		
Problemy rolnictwa i producentów żywności: niższe dopłaty dla rolników, wysokie koszty produkcji rolnej, limity produkcyjne, kwoty mleczne	6%	2%
ZAGROŻENIA DLA TRADYCJI, OBYCZAJÓW, KULTURY		
Imigracja, napływ uchodźców	1%	3%
Zagrożenia dla tradycji, obyczajów, kultury: narzucanie lewicowej ideologii, gender, zagrożenie dla tożsamości narodowej	2%	2%
FINANSOWE SKUTKI INTEGRACJI		
Duże koszty członkostwa, konieczność wpłacania składek	2%	1%
Nierówny, niesprawiedliwy podział pieniędzy z UE	0%	1%
Zadłużanie kraju, miast, regionów	1%	0%
Obawa, że trzeba będzie zwracać pieniądze z UE	1%	0%
Słabe wykorzystywanie pieniędzy unijnych, niewłaściwe rozliczanie funduszy unijnych	1%	0%
INNE		
Zła ocena polskich europarlamentarzystów i Donalda Tuska	0%	1%
Niekorzystne skutki związane z zaangażowaniem międzynarodowym, wyjazdy na misje wojskowe	1%	0%
Problemy w innych sferach życia	1%	1%
OGÓLNIĘ: krytycznie o członkostwie w UE	1%	0%
NIE WIDZĘ MINUSÓW, POZYTYWNE OPINIE O UE	19%	29%
TRUDNO POWIEDZIEĆ	28%	24%

OCENY SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH SKUTKÓW AKCESJI

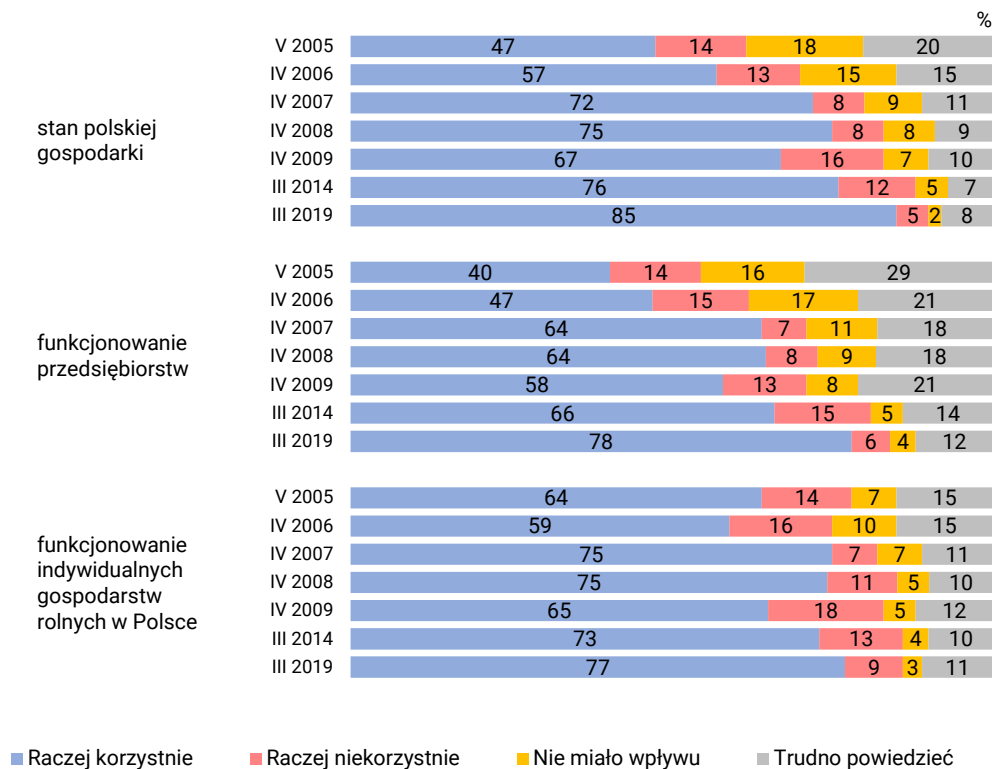
Przystąpienie do Unii Europejskiej dało Polsce impuls do przyspieszenia rozwoju gospodarczego. Ekonomiczne korzyści związane z członkostwem w UE wynikały z jednej strony z dostępu do wspólnego europejskiego rynku i związane były m.in. z napływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych i wzrostem obrotów w handlu zagranicznym, z drugiej strony – z transferami finansowymi z unijnego budżetu.

Polacy bardzo szybko zaczęli dostrzegać gospodarcze korzyści z integracji. Stały się one widoczne dla szerokich kręgów opinii publicznej w Polsce już w pierwszych latach po akcesji. Obecnie przekonanie o pozytywnym oddziaływaniu obecności w Unii na polską gospodarkę jest niemal powszechne – wyraża je 85% badanych (o 9 punktów procentowych więcej niż w roku 2014). Zadowoleniu z gospodarczych skutków przynależności do UE sprzyja zapewne dobra koniunktura gospodarcza w Polsce (PKB Polski w ubiegłym roku wzrósł o 5,1% rdr i należał do najwyższych w całym piętnastoleciu: szybciej polska gospodarka rozwijała się jedynie w latach w 2006 i 2007, kiedy to tempo wzrostu PKB przekraczało 6% rocznie).

Rekordowo duży jest również odsetek osób pozytywnie oceniających skutki członkostwa w UE dla polskich przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych. W ostatnich latach szczególnie umocniło się przekonanie o korzyściach, jakie odnoszą z integracji polskie firmy. Dotychczas to przekonanie było nieco mniej oczywiste niż opinia o poprawie funkcjonowania polskich gospodarstw rolnych. Korzystny wpływ integracji na sytuację przedsiębiorstw zauważa zatem 78% ankietowanych (o 12 punktów procentowych więcej niż pięć lat temu). Podobny odsetek (77%, o 4 punkty więcej niż w 2014 roku) dostrzega korzyści dla funkcjonowania indywidualnych gospodarstw rolnych. Wśród samych rolników opinie o skutkach integracji dla rolnictwa są zdecydowanie częściej pozytywne (71%) niż negatywne (16%), choć nieco gorsze niż przeciętnie.

CBOS

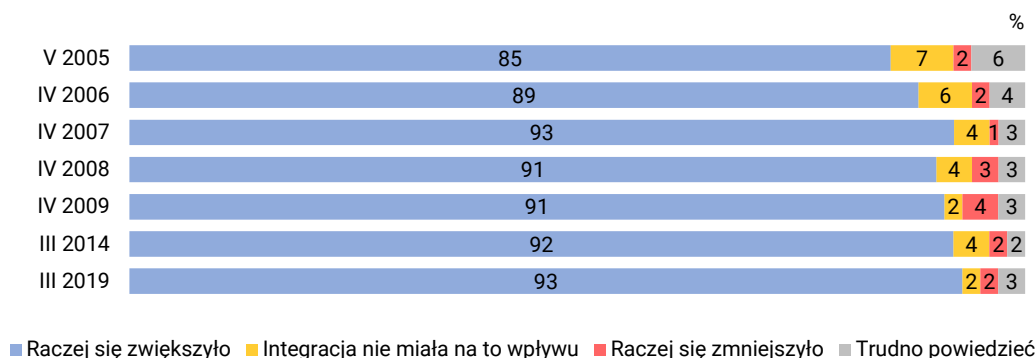
RYS. 4. Czy, Pana(i) zdaniem, przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wpłynęło raczej korzystnie, raczej niekorzystnie, czy też nie miało wpływu na:

Jednym z najpowszechniej dostrzeganych skutków członkostwa jest migracja zarobkowa Polaków. Aż 93% badanych zauważa, że po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej nasi rodacy częściej niż poprzednio podejmują pracę za granicą.

CBOS

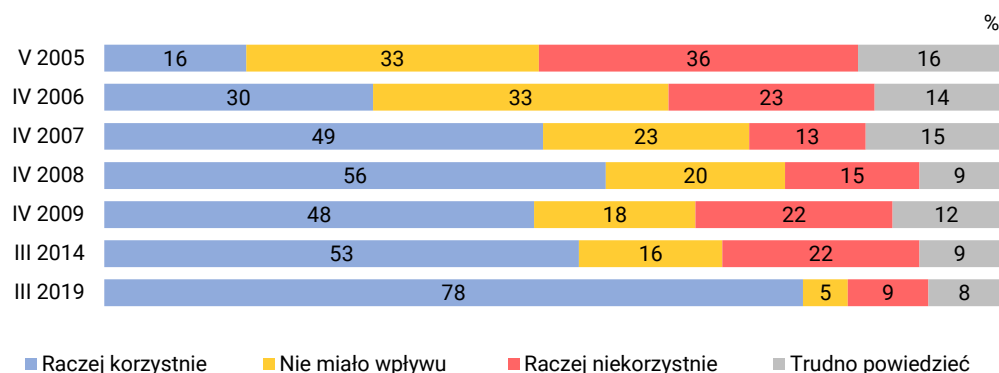
RYS. 5. Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku przystąpienia Polski do Unii Europejskiej podejmowanie przez Polaków pracy za granicą raczej się zwiększyło, raczej się zmniejszyło, czy też integracja nie miała na to wpływu?

Postrzegane polepszenie stanu polskiej gospodarki przekłada się na coraz bardziej widoczną poprawę materialnych warunków życia. Pozytywne skutki integracji dla materialnych warunków bytu Polaków zauważa dziś 78% badanych, aż o 25 punktów procentowych więcej niż pięć lat temu. Opinie w tej kwestii zależą przede wszystkim od oceny własnej sytuacji materialnej. Im jest ona lepsza, tym częstsze przekonanie o korzystnym wpływie integracji z UE na materialne warunki życia. Niemniej jednak także osoby źle oceniające swoją sytuację bytową zauważają poprawę warunków życia Polaków (58%).

CBOS

RYS. 6. Czy, Pana(i) zdaniem, przystąpienie Polski do Unii Europejskiej wpłynęło raczej korzystnie, raczej niekorzystnie, czy też nie miało wpływu na materialne warunki życia Polaków?

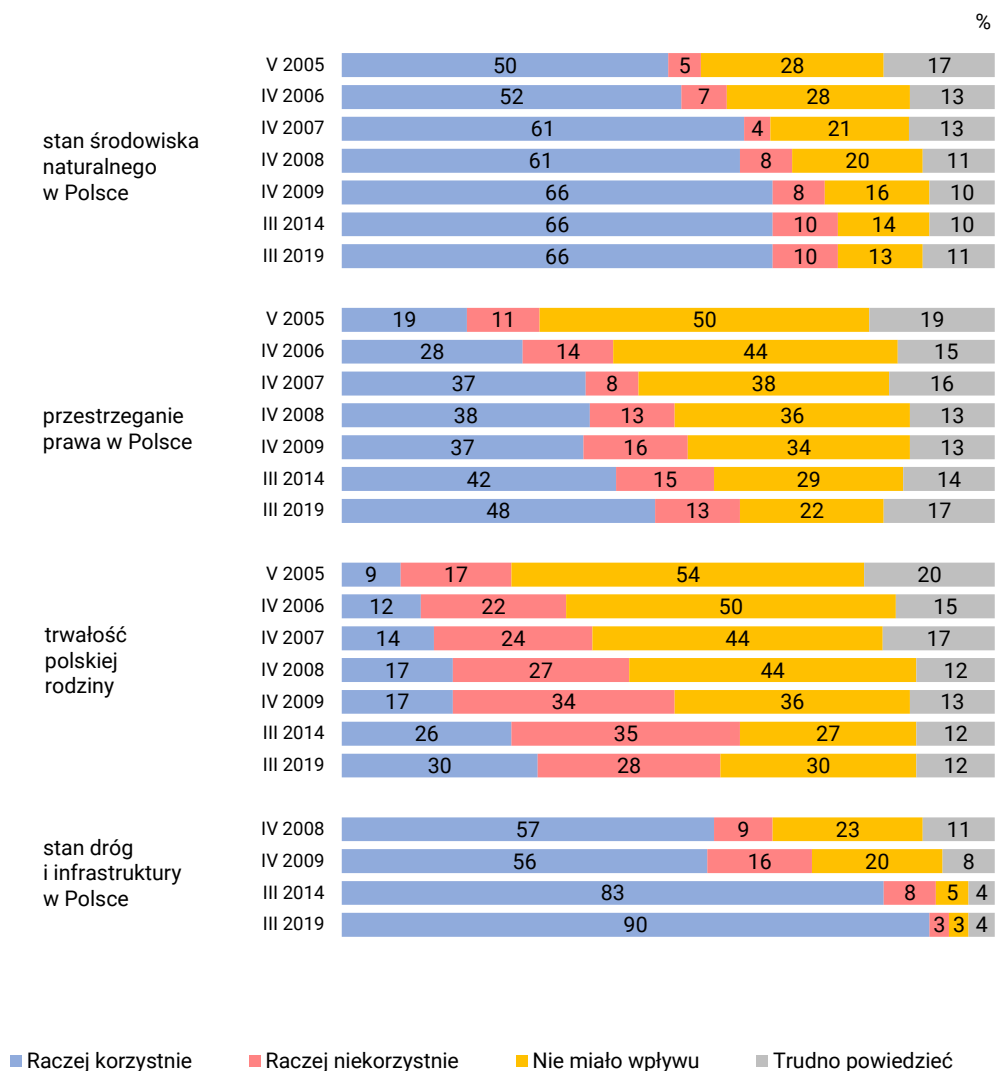
OCENY CYWILIZACYJNO-KULTUROWYCH SKUTKÓW AKCESJI

Cywilizacyjny i kulturowy wpływ członkostwa w UE jest w odbiorze społecznym mniej oczywisty niż skutki integracji dla polskiej gospodarki, niemniej jednak i w tym obszarze zauważalne są zmiany.

Do najpowszechniej konstатовanych pozytywnych efektów cywilizacyjnych członkostwa należy dziś poprawa stanu dróg i infrastruktury w naszym kraju. W ciągu ostatnich pięciu lat odsetek osób dostrzegających pozytywne zmiany w tym zakresie jeszcze się zwiększył (z 83% do 90%). Podobnie jak pięć i dziesięć lat temu 66% ankietowanych zauważa korzystne oddziaływanie obecności w UE na stan środowiska naturalnego w Polsce.

Z biegiem czasu coraz więcej osób (48%, wzrost o 6 punktów procentowych w stosunku do roku 2014) dostrzega pozytywny wpływ członkostwa w UE na przestrzeganie prawa w Polsce. Jednocześnie jednak nadal więcej respondentów skłonnych jest sądzić, że integracja przyczyniła się raczej do zwiększenia poziomu przestępczości w Polsce (29%) niż do jego zmniejszenia (18%).

RYS. 7. Czy, Pana(i) zdaniem, przystąpienie Polski do UE wpłynęło raczej korzystnie, raczej niekorzystnie, czy też nie miało wpływu na:

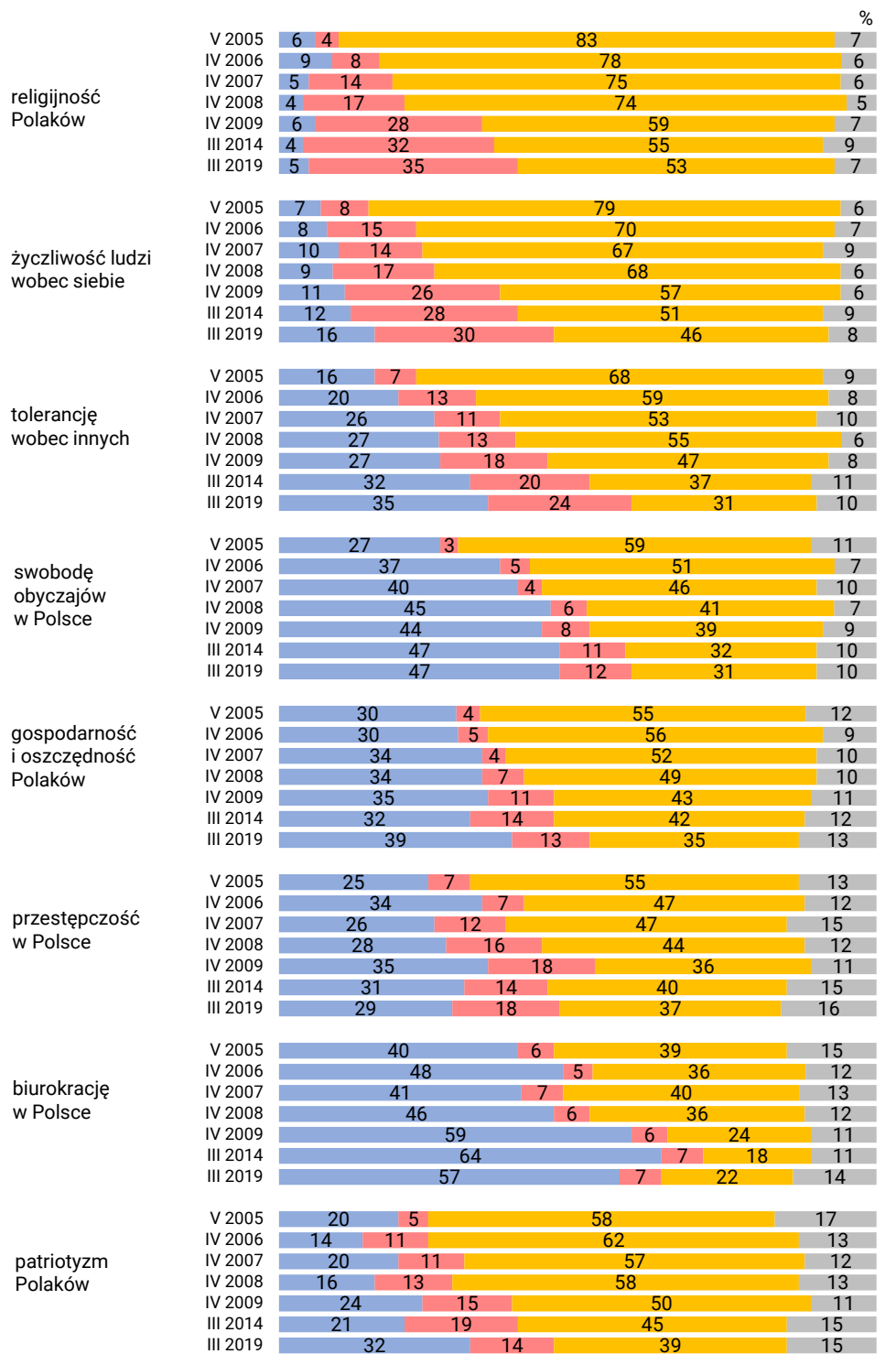
Coraz więcej osób (wzrost z 32% do 39%) zauważa, że po wejściu do UE Polacy stali się bardziej gospodarni i oszczędni.

Pewne zmiany następują także w postrzeganiu wpływu integracji na sfery życia konstytutywne dla polskiej tożsamości narodowej – religijność Polaków oraz ich przywiązanie do rodziny i ojczyzny. Mimo iż nadal większość badanych (53%) uważa, że integracja nie ma wpływu na stopień religijności Polaków, z biegiem czasu coraz więcej osób dostrzega symptomy osłabienia polskiej religijności i skłonnych jest je łączyć z członkostwem w UE (obecnie zauważa je 35%). W dotychczasowych badaniach CBOS przeważało przekonanie, że integracja ma raczej niekorzystny niż korzystny wpływ na trwałość polskich rodzin. Obecnie ankietowani mniej więcej równie często skłonni są dostrzegać pozytywny (30%) co negatywny (28%) wpływ integracji na stabilność rodzin. O ile – rekonstruując sposób myślenia badanych – można powiedzieć, że w ocenie społecznej członkostwo w UE nie służy religijności, ma niejednoznaczny wpływ na trwałość polskich rodzin, o tyle raczej wzmacnia (jak sądzą 32%, aż o 11 punktów więcej niż pięć lat temu), niż osłabia patriotyzm Polaków (14%).

Wraz z upływem czasu coraz więcej osób zauważa oddziaływanie członkostwa w UE na sferę stosunków międzyludzkich i obyczajów, choć nie zawsze jest ono postrzegane jako pozytywne. Badani częściej wyrażają opinię, że ludzie są dziś dla siebie mniej życzliwi (30%), niż sądzą, że bardziej niż 15 lat temu (16%). W odczuciu społecznym członkostwo w UE przyczyniło się raczej do wzrostu tolerancji wobec innych (35%) niż do jej zmniejszenia (24%). Najmniej kontrowersji budzi wpływ integracji na swobodę obyczajów. Niemal połowa badanych (47%) jest zdania, że integracja doprowadziła do rozluźnienia obyczajów.

Najczęściej dostrzeganym negatywnym zjawiskiem związanym z przynależnością do Unii Europejskiej jest zwiększenie się biurokracji. Jej wzrost po wejściu Polski do UE jest jednak obecnie mniej odczuwalny niż pięć lat temu (spadek z 64% do 57%).

RYS. 8. Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku przystąpienia Polski do UE raczej zwiększył(a) się, raczej zmniejszył(a) się, czy też integracja nie miała wpływu na:

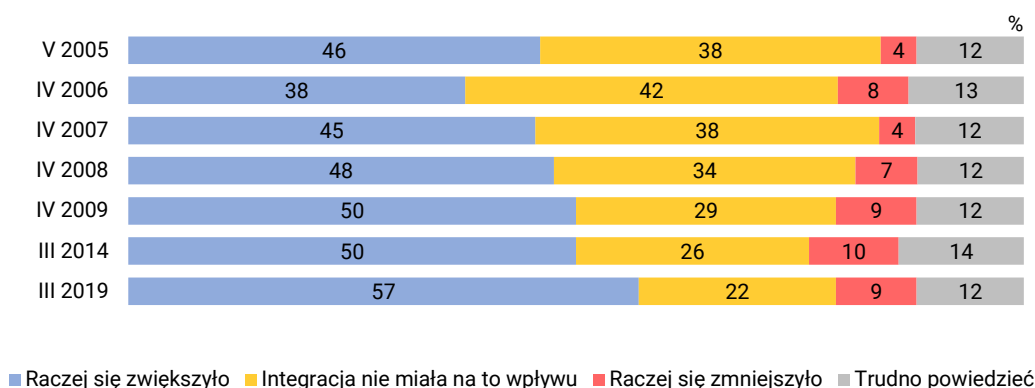
■ Raczej się zwiększył(a) ■ Raczej się zmniejszył(a) ■ Integracja nie miała na to wpływu ■ Trudno powiedzieć

POCZUCIE WŁASNEJ WARTOŚCI POLAKÓW PO PRZYSTĄPIENIU DO UE

Już w pierwszych latach po wejściu do Unii Europejskiej znaczna grupa badanych oceniała, że integracja przyczyniła się do poprawy samooceny Polaków. Obecnie przekonanie, że członkostwo w UE umocniło poczucie własnej wartości Polaków, jest częstsze niż kiedykolwiek wcześniej – wyraża je 57% badanych (o 7 punktów więcej niż pięć lat temu).

CBOS

RYS. 9. Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku przystąpienia Polski do UE poczucie własnej wartości Polaków raczej się zwiększyło, raczej się zmniejszyło, czy też integracja nie miała na to wpływu?

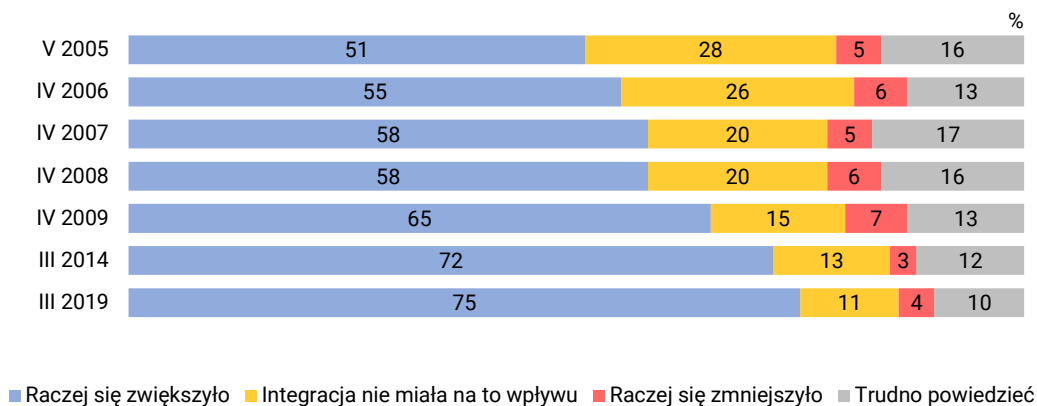
OCENY SKUTKÓW AKCESJI DLA SYTUACJI POLSKI W EUROPIE I NA ŚWIECIE

Z biegiem czasu przybywa osób doceniających korzystne skutki członkostwa w Unii Europejskiej dla sytuacji Polski na arenie międzynarodowej.

Już trzy czwarte respondentów (o 3 punkty procentowe więcej niż pięć lat temu) dostrzega zwiększenie się bezpieczeństwa naszego kraju po wejściu do UE.

CBOS

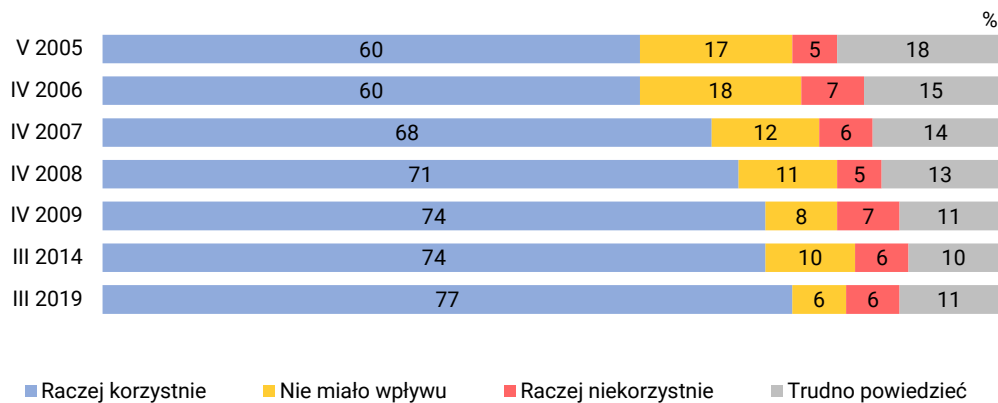
RYS. 10. Czy, Pana(i) zdaniem, w wyniku przystąpienia Polski do UE bezpieczeństwo międzynarodowe Polski raczej zwiększyło się, raczej zmniejszyło się, czy też integracja nie miała na to wpływu?

Ponad trzy czwarte (77%, o 3 punkty procentowe więcej niż pięć lat temu) jest zdania, że obecność Polski w Unii wzmocniła pozycję naszego kraju w Europie.

CBOS

RYS. 11. Czy, Pana(i) zdaniem, przystąpienie Polski do UE wpłynęło raczej korzystnie, raczej niekorzystnie, czy też nie miało wpływu na pozycję Polski w Europie?

OCENA SKUTKÓW CZŁONKOSTWA A POSTRZEGANIE ZMIAN W RÓŻNYCH SFERACH ŻYCIA

Analiza korelacji między ogólną oceną bilansu członkostwa w Unii Europejskiej a postrzeganiem skutków integracji w różnych obszarach życia pokazuje, że pozytywne oceny efektów przynależności do UE wiążą się przede wszystkim z dostrzeganiem gospodarczych korzyści z integracji (w tym także poprawy materialnych warunków życia), zauważalnym polepszeniem stanu środowiska naturalnego, lepszym przestrzeganiem prawa oraz korzyściami dla sytuacji międzynarodowej Polski – poprawą bezpieczeństwa oraz wzmocnieniem pozycji Polski w Europie.

TABELA 5

Związek między oceną skutków członkostwa a postrzeganiem zmian w różnych sferach życia

	Pozytywna ocena skutków członkostwa dla Polski	Pozytywna ocena skutków członkostwa dla respondenta osobiście
	Wartość współczynnika korelacji R Pearsona	
Korzyści dla stanu polskiej gospodarki	0,41**	0,30**
Korzyści dla funkcjonowania indywidualnych gospodarstw rolnych	0,39**	0,23**
Korzyści dla funkcjonowania przedsiębiorstw	0,37**	0,31**
Korzyści dla trwałości polskich rodzin	0,25**	0,18**
Korzyści dla przestrzegania prawa	0,36**	0,28**
Korzyści dla materialnych warunków życia	0,30**	0,30**
Korzyści dla stanu środowiska naturalnego	0,37**	0,30**
Korzyści dla stanu dróg i infrastruktury	0,29**	0,15**
Korzyści dla pozycji Polski w Europie	0,35**	0,22**
Wzrost religijności	0,14**	0,11**
Wzrost życzliwości	0,14**	0,20**
Wzrost tolerancji	0,11**	0,12**
Wzrost swobody obyczajów	0,09**	0,08*
Wzrost gospodarności i oszczędności	0,20**	0,19**
Wzrost przestępczości	-0,05	-0,05
Zwiększenie podejmowania pracy za granicą	0,07*	0,08*
Wzrost bezpieczeństwa międzynarodowego	0,31**	0,29**
Wzrost poczucia własnej wartości	0,23**	0,23**
Wzrost biurokracji	-0,08*	-0,05
Wzrost patriotyzmu	0,02	0,02

** Korelacje istotne na poziomie 0,01

* Korelacje istotne na poziomie 0,05

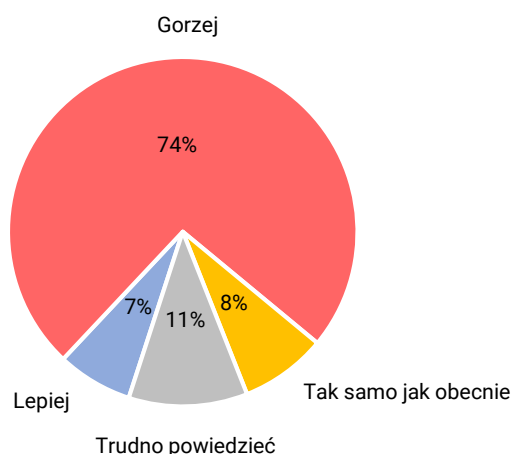
W analizach pominięto osoby niepotrafiące ocenić skutków członkostwa dla Polski oraz niepotrafiące ocenić członkostwa dla siebie osobiście

JAK ROZWIJAŁABY SIĘ POLSKA, GDYBY NIE PRZYSTĄPIŁA DO UE?

Spółeczny bilans skutków integracji Polski z Unią Europejską po 15 latach członkostwa jest zdecydowanie pozytywny. Polacy doceniają przede wszystkim gospodarcze i finansowe korzyści z przynależności do Wspólnoty. Nic zatem dziwnego, że niemal trzy czwarte badanych (74%) z perspektywy czasu uważa, że gdyby Polska nie stała się członkiem Unii Europejskiej, nasz kraj rozwijałby się gorzej niż obecnie.

CBOS

RYS. 12. Jak Pan(i) sądzi, czy gdyby Polska nie stała się członkiem Unii Europejskiej, to nasz kraj rozwijałby się lepiej czy gorzej niż obecnie?

Przekonanie, że pozostając poza Unią, Polska rozwijałaby się gorzej niż obecnie, dominuje we wszystkich grupach społeczno-demograficznych i elektoratach wszystkich ugrupowań cieszących się obecnie największym poparciem społecznym. Stosunkowo najrzadziej zgadzają się z tą opinią badani o najniższych dochodach *per capita*: poniżej 900 zł miesięcznie (59%) oraz osoby najbardziej religijne: kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych (55%). W elektoratach najczęściej podzielają ten pogląd wyborcy PO, najrzadziej – PiS.

TABELA 6

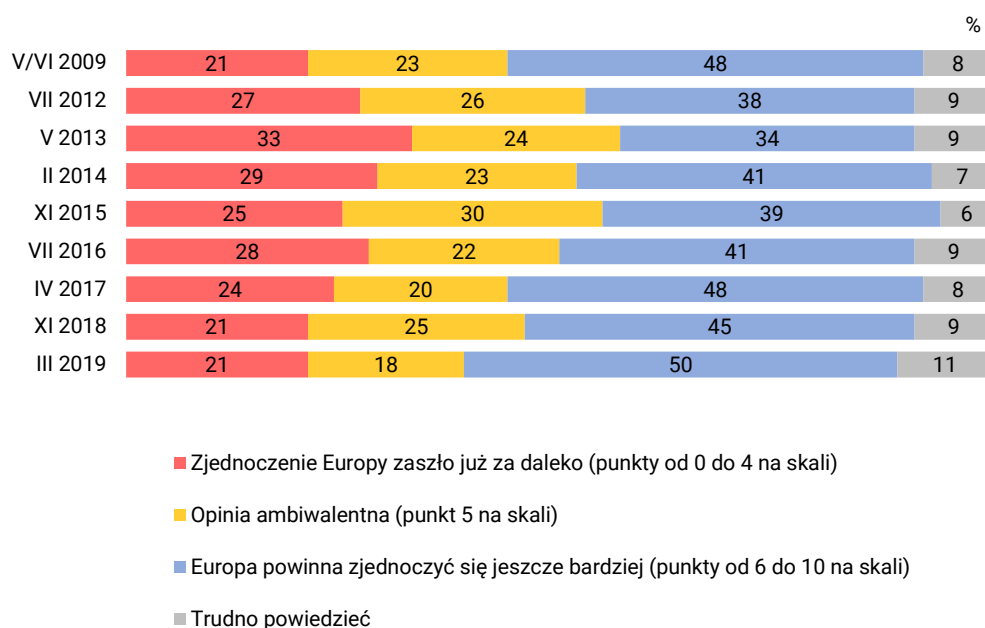
Potencjalne elektoraty	Jak Pan(i) sądzi, czy gdyby Polska nie stała się członkiem Unii Europejskiej, to nasz kraj rozwijałby się lepiej czy gorzej niż obecnie?			
	Lepiej	Gorzej	Tak samo jak obecnie	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	10	63	11	16
Kukiz'15	5	76	10	9
PO	0	95	1	4

STOSUNEK DO ROZWOJU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

Z racji toczących się dyskusji nad przyszłością Unii Europejskiej corocznie monitorujemy stosunek do rozwoju integracji europejskiej. Badania z ostatnich lat pokazują, że po okresie pewnego zwątpienia w projekt dalszego jednoczenia się Europy idea pogłębiania integracji coraz bardziej zyskuje na atrakcyjności. Odsetek zwolenników rozwoju europejskiej integracji jest dziś większy niż kiedykolwiek wcześniej w badaniach CBOS – dalsze zjednoczenie Europy popiera połowa dorosłych Polaków (50%). Przekonanie o zbyt daleko idącej integracji wyraża niewiele więcej niż jedna piąta respondentów (21%). Ambiwalentne nastawienie do pogłębiania integracji ma co czwarty badany.

CBOS

RYS. 13. Niektórzy uważają, że Europa powinna się zjednoczyć jeszcze bardziej. Inni sądzą, że zjednoczenie Europy już zaszło za daleko. A jakie jest Pana(i) zdanie? Proszę określić swoje poglądy, korzystając ze skali od 0 (Zjednoczenie Europy już zaszło za daleko) do 10 (Europa powinna zjednoczyć się jeszcze bardziej).

Z analizy korelacji między stosunkiem do rozwoju integracji europejskiej a postrzeganiem skutków członkostwa w Unii Europejskiej w różnych obszarach życia wynika, że najsilniejszy jest związek między nastawieniem do procesu jednoczenia się Europy a oceną wpływu integracji na trwałość polskich rodzin. Osoby, które uważają, że wpływ ten jest korzystny, są w większym stopniu skłonne opowiadać się za pogłębianiem integracji, niż ci, którzy sądzą, że integracja szkodzi polskim rodzinom. Istotne znaczenie ma także postrzeganie efektów członkostwa w większości pozostałych sfer.

TABELA 7

Związek między oceną skutków członkostwa a pozytywnym stosunkiem do rozwoju europejskiej integracji

	Wartość współczynnika korelacji R Pearsona
Korzyści dla stanu polskiej gospodarki	0,19**
Korzyści dla funkcjonowania indywidualnych gospodarstw rolnych	0,21**
Korzyści dla funkcjonowania przedsiębiorstw	0,20**
Korzyści dla trwałości polskich rodzin	0,27**
Korzyści dla przestrzegania prawa	0,23**
Korzyści dla materialnych warunków życia	0,21**
Korzyści dla stanu środowiska naturalnego	0,23**
Korzyści dla stanu dróg i infrastruktury	0,09*
Korzyści dla pozycji Polski w Europie	0,23**
Wzrost religijności	0,16**
Wzrost życzliwości	0,18**
Wzrost tolerancji	0,12**
Wzrost swobody obyczajów	0,08*
Wzrost gospodarności i oszczędności	0,20**
Wzrost przestępczości	-0,04
Zwiększenie podejmowania pracy za granicą	0,00
Wzrost bezpieczeństwa międzynarodowego	0,23**
Wzrost poczucia własnej wartości	0,21**
Wzrost biurokracji	-0,16**
Wzrost patriotyzmu	0,07

** Korelacje istotne na poziomie 0,01

* Korelacje istotne na poziomie 0,05

W analizach pominięto osoby niepotrafiące określić swojego stosunku do rozwoju integracji europejskiej

Stosunek do rozwijania integracji europejskiej jest uwarunkowany przede wszystkim orientacją polityczną. Poparcie dla dalszej integracji Europy deklaruje dwie trzecie badanych identyfikujących się z lewicą (67%), ponad połowa lokujących swoje poglądy polityczne w centrum (57%) oraz więcej niż dwie piąte sympatyków prawicy (44%), wśród których relatywnie spora grupa (29%) podziela opinię, że zjednoczenie Europy zaszło już za daleko. Z tym ostatnim poglądem szczególnie często są skłonne zgadzać się osoby najbardziej religijne – kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych (31%).

W elektoratach ugrupowań cieszących się obecnie największym poparciem społecznym za pogłębieniem integracji zdecydowanie najczęściej opowiadają się zdeklarowani wyborcy PO. Bardziej wstrzeźliwi wobec niego są sympatycy PiS oraz Kukiz'15. Jednak i wśród nich postulaty dalszego jednoczenia się Europy zyskują więcej zwolenników niż opinie o zbyt daleko idącej integracji.

TABELA 8

Potencjalne elektoraty*	Niektórzy uważają, że Europa powinna się zjednoczyć jeszcze bardziej. Inni sądzą, że zjednoczenie Europy już zaszło za daleko. A jakie jest Pana(i) zdanie?			
	Zjednoczenie Europy już zaszło za daleko	Opinia ambiwalentna	Europa powinna zjednoczyć się jeszcze bardziej	Trudno powiedzieć
w procentach				
Kukiz'15	34	10	56	0
PiS (wraz z SP i P)	28	18	42	12
PO	10	15	70	5

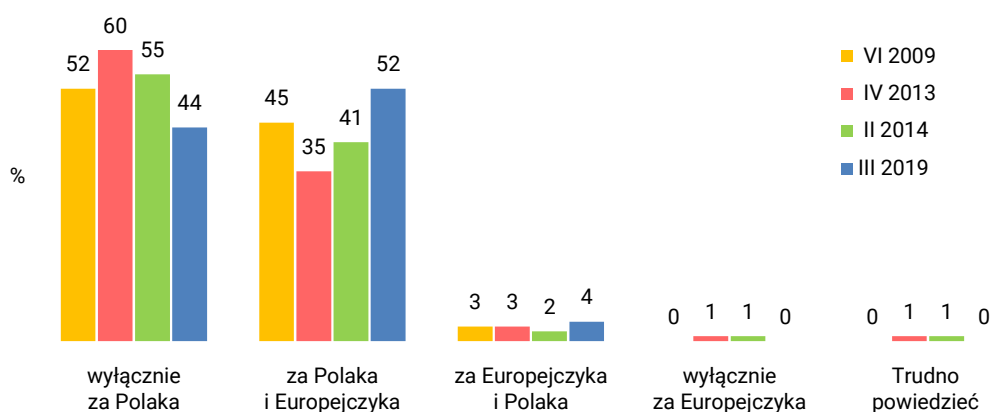
* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

TOŻSAMOŚĆ NARODOWA I EUROPEJSKA

Obserwowanemu w ostatnim okresie wzrostowi akceptacji rozwoju integracji europejskiej towarzyszą wyraźne symptomy wzmocnienia identyfikacji z Europą. Polacy są dziś bardziej skłonni niż wcześniej uważać się za Europejczyków. Po raz pierwszy w naszych badaniach ponad połowa badanych deklaruje, że czuje się Europejczykami (ogółem 56%) – na ogół europejska tożsamość jest wtórna wobec tożsamości narodowej (w przypadku 52% badanych), sporadycznie jest uznawana za ważniejszą (4%).

CBOS

RYS. 14. Czy uważa się Pan(i):

Autoidentyfikacje Polaków najsilniej wiążą się z wykształceniem, w dalszej kolejności z innymi cechami społeczno-demograficznymi: miejscem zamieszkania, sytuacją finansową i materialną, wiekiem oraz płcią. Wyłącznie Polakami czuje się ponad połowa osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, mieszkańców wsi (w tym głównie rolników), osób o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 1300 zł, źle oceniających swoje warunki bytowe i osób w wieku 65+. Europejską tożsamość szczególnie często deklarują osoby z wykształceniem wyższym, mieszkańcy największych miast, kadra kierownicza i specjaliści, właściciele firm, uczniowie i studenci, nieco częściej kobiety niż mężczyźni.

TABELA 9

Wykształcenie	Czy uważa się Pan(i):			
	wyłącznie za Polaka	za Polaka i Europejczyka	za Europejczyka i Polaka	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Podstawowe	62	37	1	0
Zasadnicze zawodowe	55	44	2	0
Średnie	41	55	5	0
Wyższe	25	67	7	1

Autoidentyfikacje Polaków wiążą się także z orientacją polityczną i – szerzej – światopoglądową. Z Europą czują się najbardziej związane osoby deklarujące lewicowe poglądy polityczne, rzadziej respondenci mający sympatie prawicowe. Warto dodać, że tożsamości opartej wyłącznie na przynależności narodowej towarzyszy raczej brak określonych poglądów politycznych niż prawicowa orientacja polityczna. Do kategorii wyłącznie narodowej odwołuje się ponadto większość osób najbardziej religijnych – biorących udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu.

Istotne znaczenie mają sympatie partyjne. Wyłącznie Polakami czuje się ponad połowa wyborców PiS. Zwolennicy PO i Kukiz'15 w zdecydowanej większości definiują się także jako Europejczycy.

TABELA 10

Potencjalne elektoraty	Czy uważa się Pan(i):			Trudno powiedzieć
	wyłącznie za Polaka	za Polaka i Europejczyka	za Europejczyka i Polaka	
w procentach				
PiS	52	46	2	0
Kukiz'15	26	74		0
PO	17	75	8	0

Z perspektywy 15 lat, jakie mijają od momentu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, można powiedzieć, że członkostwo we Wspólnocie spełniło pokładane w nim nadzieje. Jeśli porównać przewidywane i postrzegane skutki integracji, nie będzie nadużyciem twierdzenie, że efekty członkostwa przerosły nawet oczekiwania Polaków. Polacy dostrzegają przede wszystkim ekonomiczne korzyści wynikające z przynależności do UE, związane z funkcjonowaniem jednolitego rynku oraz pozyskiwaniem i wykorzystywaniem funduszy unijnych. Zdecydowana większość jest zdania, że gdyby nasz kraj pozostał poza Unią, Polska rozwijałaby się gorzej niż obecnie.

Wyjątkowo dobrym ocenom skutków integracji towarzyszy rekordowo wysoki – przekraczający 90% – odsetek zwolenników członkostwa Polski w Unii Europejskiej oraz rekordowo wysoki udział osób opowiadających się za dalszym rozwojem europejskiej integracji. Co więcej, po raz pierwszy w badaniach CBOS ponad połowa Polaków deklaruje, że czuje się Europejczykami. Poczucie związku z Europą nie doprowadziło przy tym do osłabienia tożsamości narodowej. Przeciwnie – Polacy skłonni są raczej dostrzegać przejawy wzmocnienia niż osłabienia postaw patriotycznych.

Najczęściej wskazywanym mankamentem członkostwa w UE jest ograniczenie suwerenności Polski. Rekonstruując sposób myślenia Polaków, można powiedzieć, że jest to jednak cena, którą warto płacić, skoro korzyści z obecności w UE zdecydowanie przekraczają związane z nią straty.

Opracowała

Beata Roguska